

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/21159>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

In Nederland, en ook verder binnen de Europese Unie, zijn slechts twee

Specialisatie

tandheelkundige specialismen erkend: Dento-Maxillaire Orthopedie (orthodontie) en Mondziekten en Kaakchirurgie. Hun ontstaansgeschiedenis is enigszins verschillend.

De eerste beoefenaar van een deelspecialisme in de heelkunde die zich uitsluitend bezighield met het maxillo-faciale gebied was de Utrechtse arts professor J.W.A. Tjebbes. Vanaf 1932 tot 1973 is hij als zodanig in een afzonderlijke kliniek voor Kaakchirurgie en Mondziekten in het Academisch Ziekenhuis werkzaam geweest. Hij verwierf grote bekendheid door zijn bijzondere kundigheid in het opereren van schisispatiënten.

Daarnaast ontstond er een behoefte aan tandheelkundige inbreng bij de behandeling van patiënten met kaakfracturen. Vooral met dat oogmerk werd de tandarts M. Hut in 1928 in Groningen tot assistent aan de chirurgische kliniek benoemd. Hij zou de stuwende kracht worden achter het totstandkomen van het tandheelkundig specialisme Mondziekten en Kaakchirurgie.

Daarnaast was hij betrokken bij de in 1947 ingevoerde nieuwe, op academisch niveau gebrachte, opleiding tot tandarts in Groningen. Eenzelfde rol heeft hij in de zestiger jaren vervuld bij de Universiteit van Amsterdam. Voor zijn grote verdiensten op diverse terreinen mocht Hut in 1977 een eredoctoraat in ontvangst nemen.

Specialismen

In 1956 werd het specialisme Mondheelkunde en Chirurgische Prothetiek

door de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (NMT) erkend. Later werd de naam ervan gewijzigd in Mondziekten en Kaakchirurgie.

Het specialisme Dento-Maxillaire Orthopedie is ontstaan doordat gevestigde tandartsen zich op de orthodontie in het bijzonder toelieden en het vak exclusief gingen beoefenen. In dit opzicht verwierven vooral Ch.F.L. Nord en J.A.C. Duyzings bekendheid.

Bij de opleiding van tandartsen is het J.A.W. van Loon geweest die in Nederland aan de bakermat van de orthodontie heeft gestaan. Hij werd in 1911 tot lector in dit vakgebied benoemd en ook hij mocht van de Rijksuniversiteit Utrecht voor zijn verdiensten, maar dan in 1927, een eredoctoraat in ontvangst nemen en wel ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de tandheelkundige opleiding. Het was echter K.G. Bijlstra die zich als geen ander voor de realisering van de Dento-Maxillaire Orthopedie als specialisme heeft ingezet. Hij werd in 1947 aange trokken om het onderwijs in dit vakgebied in Groningen voor tandheelkunde studenten te gaan verzorgen. Vooral door zijn toedoen, werd de Dento-Maxillaire Orthopedie in 1953 als eerste specialisme in de tandheelkunde in Nederland erkend. Deze ontwikkeling komt overeen met die in de Verenigde Staten van Amerika waar vooral door de inzet van E.H. Angle in 1929 de orthodontie als eerste specialisme werd erkend. De erkenning van beide specialismen is voor de ontwikkeling van

de betreffende vakgebieden in Nederland van grote betekenis geweest. Niet alleen werd de opleiding geformaliseerd, Nederlandse specialisten hebben ook veel bijgedragen aan de wetenschappelijke en klinische ontwikkelingen; zowel van de mondziekten en kaakchirurgie als van de orthodontie. Internationaal

gezien staan beide specialisten al vele jaren op hoog niveau.

Structuur van specialistenopleiding

Het specialisme Mondziekten en Kaakchirurgie is een klinisch specialisme en bij de structurering van de opleiding is uitgegaan van het model dat voor medisch klinische specialismen reeds bestond. De opleiding vindt echter uitsluitend plaats binnen academische ziekenhuizen en niet zoals bij geneeskundige specialismen ook in perifere ziekenhuizen. Het onderwijsmodel berust op het leermeester-gezel systeem. De opleiding is niet cursorisch opgezet. Nieuwe assistenten worden individueel en niet als groep in opleiding genomen. De opleiding duurt vier jaar.

Bij de opleiding van orthodontisten werd aanvankelijk hetzelfde model gehanteerd. Van een gestructureerde opleiding, die in het begin op slechts twee jaar was gesteld, was geen sprake.

Een afdeling orthodontie had assistenten in dienst die het onderwijs aan tandheelkundige studenten verzorgden, zoals ook andere afdelingen als Conserverende Tandheelkunde of Prothetiek, over assistenten beschikten.

Een opleiding tot specialist in de Dento-Maxillaire Orthopedie kan echter anders worden opgezet dan die van Mondziekten en Kaakchirurgie en van medisch specialismen. Het soort en het aantal patiënten dat in behandeling wordt genomen, kan worden gereguleerd. Patiënten die zich aanmelden behoeven niet in behandeling te worden genomen. Daardoor is het mogelijk bij de invulling van een specialistenopleiding orthodontie uit te gaan van een model dat overeenkomt met de opzet die bij de opleiding van tandartsen wordt gehanteerd. Eerst wordt de theoretische en preklinische scholing verzorgd waarop de diagnostiek en patiëntenbehandeling zijn gebaseerd. Daarnaast wordt de nodige aandacht besteed aan de wetenschappelijke opleiding. Assistenten kunnen groepsgewijs en slechts één keer per jaar of per twee jaar worden aangenomen.

Bij de opzet van de opleiding orthodontisten in Nijmegen is destijds dit model gehanteerd. Uitgegaan werd van een vierjarig programma en het om de

Onderscheiding voor Prof. Hut

Januari 1966, pag. 167

H.M. de Koningin heeft Prof. M. Hut een hoge onderscheiding verleend. Tijdens een bijeenkomst op het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft de Staatssecretaris voor de Volksgezondheid, dr. J. Bartelds, prof. Hut de vermeldde behorende bij het onderscheppen en de Orde van de Nederlandse Leeuw uitgereikt, waarbij de vele verdiensten van prof. Hut memoreerd. De Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde was bij deze plechtigheid eveneens aanwezig door de Hoofdbestuurders Spijs en Van der Kwaak en secretaris penningmeester Stork.

Jaargang 1976, pag 664.

Besluit no. 1 - 1976 van het Centraal College

**HET SPECIALISME
MONDZIEKTEN EN KAAKCHIRURGIE**

Het Centraal College voor de erkenning en registratie van tandheelkundige specialisten in vergadering bijeen op 24 november 1975:

- gezien het voorstel van de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie tot wijziging van de naam van het specialisme mondziekten en chirurgische prothetiek in Mondziekten en Kaakchirurgie;
- gehoord het bestuur der Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie;
- gehoord de heer J. van't Hof, voorzitter van het Centraal College;

twee jaar beginnen met een cursus. Alle theoretische en praktische onderdelen van het gestructureerde programma dienden systematisch en in groepsverband te worden onderwezen. Patiëntenbehandeling zou uitsluitend onder supervisie van gekwalificeerde stafleden moeten plaatsvinden. Door om de twee jaar te beginnen, behoefde het programma, dat een grote stafinzet vraagt, niet ieder jaar te worden herhaald. Bovendien zou de afdeling daardoor continu beschikken over een groep junior- en een groep seniorassistenten waardoor hun inzet bij de opleiding van studenten tandheelkunde werd geoptimaliseerd.

Dit model werd in de zestiger jaren door de vier andere opleidingen tot orthodontist overgenomen.

Regelgeving

Conform de bij de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst in 1961 ingevoerde organisatievorm werd binnen de NMT een regeling voor specialismen opgezet. Er werd een Centraal College (CC) voor de erkenning van tandheelkundige specialisten en voor het vaststellen van de daarbij behorende reglementen ingesteld. Het CC kwam voor het eerst bijeen op 1 november 1973. Het CC fungeert als een wetgevend orgaan met daarin vertegenwoordigd de opleiders, perifeer gevestigde specialisten, het ministerie van VWC en de opleidingsinrichtingen. Wanneer een verzoek tot erkenning van een nieuw specialisme aan de orde komt, worden aan het CC algemeen practici toegevoegd. Onder het CC kwam een Specialisten Registratie Commissie (SRC) te staan die met de uitvoerende taken werd belast. De eerste vergadering van de SRC vond plaats op 26 februari 1974. De SRC heeft tot taak het inschrijven van specialisten en het bewaken van de kwaliteit van de opleidingen. Deze opleidingen worden daartoe tenminste éénmaal in de vijf jaar gevisiteerd door

Het specialisme mondziekten en kaakchirurgie.

een door de SRC ingestelde commissie. Bij een negatieve rapportage van deze commissie kan de SRC de opleidingsbevoegdheid ontnemen. Een andere belangrijke ontwikkeling is de invoering geweest van de Algemene Bepalingen en Bijzondere Eisen, die sinds 1981 kracht van wet hebben. De Algemene Bepalingen geven de voorwaarden aan waaraan opleidingsinrichtingen, opleiders en opleidingsprogramma's moeten voldoen. De Bijzondere Eisen, die voor de twee specialismen verschillend zijn, bevatten de specifieke eisen voor de opleidingsprogramma's en de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om voor inschrijving in het specialistenregister in aanmerking te komen.

Vermeldenswaard is in dit verband de invoering van een formeel examen aan het eind van de specialistenopleiding in de Dento-Maxillaire Orthopedie ten overstaande van twee externe examinatoren, waarbij onder andere de documentatie van twintig door de kandidaat tijdens de opleiding behandelde patiënten moet worden voorgelegd. De Algemene Bepalingen en Bijzondere Eisen zijn in de loop der jaren enige malen aangepast. De belangrijkste veranderingen hebben recent plaatsgevonden. Voor de orthodontie werd namelijk het door 15 hoogleraren uit 15 verschillende Europese landen onder leiding van schrijver dezes tot stand gebrachte 'Erasmus Orthodontic Programme' ingevoerd. Voor het specialisme Mondziekten en Kaakchirurgie werd de eis toegevoegd dat men na het jaar 2000 uitsluitend nog voor het betreffende specialisme kan worden ingeschreven als men behalve een tandheelkundige ook een vooropleiding tot basisarts heeft voltooid. Daarvoor gelden drie redenen. Ten eerste is het werktelein van de kaakchirurg sterk uitgebreid; met name wat betreft de traumatologie, chirurgische kaakor-

thopedie, de preprothetische chirurgie en de gewrichtschirurgie. Ten tweede is de samenwerking met medische specialisten met het hoofd als werktelein, zoals KNO-artsen, plastisch chirurgen en neurochirurgen, veel intensiever geworden. Ten derde vraagt een toenemende vergrijzing van de bevolking en de daarmee samenhangende medicalisering eveneens om een meer uitgebreide medische scholing.

Opleidingscapaciteit

Aanvankelijk werden uitsluitend specialisten opgeleid bij universiteiten waaraan een opleiding tot tandarts was verbonden. Dat waren alleen Utrecht en Groningen tot in 1961 Nijmegen erbij kwam, in 1964 gevolgd door de Universiteit van Amsterdam en in 1968 door de Vrije Universiteit. Met de Taakverdeling en Concentratie (TVC) operatie verloor in 1983 Utrecht haar opleiding voor orthodontisten en werden de twee opleidingen in Amsterdam binnen ACTA tot één teruggebracht. Door de Selectieve Krimp en Groei (SKG) operatie in 1987 verloor ook Groningen deze opleiding. Het een en ander heeft tot gevolg gehad dat in enkele jaren het aantal opleidingen voor orthodontisten van vijf tot twee werd teruggebracht. Een dergelijke reductie heeft niet plaatsgevonden bij de opleiding voor kaakchirurgen omdat de betreffende afdelingen binnen de Academische Ziekenhuizen

SPECIALISITIE IN
**Specialistencongres
een groot succes**

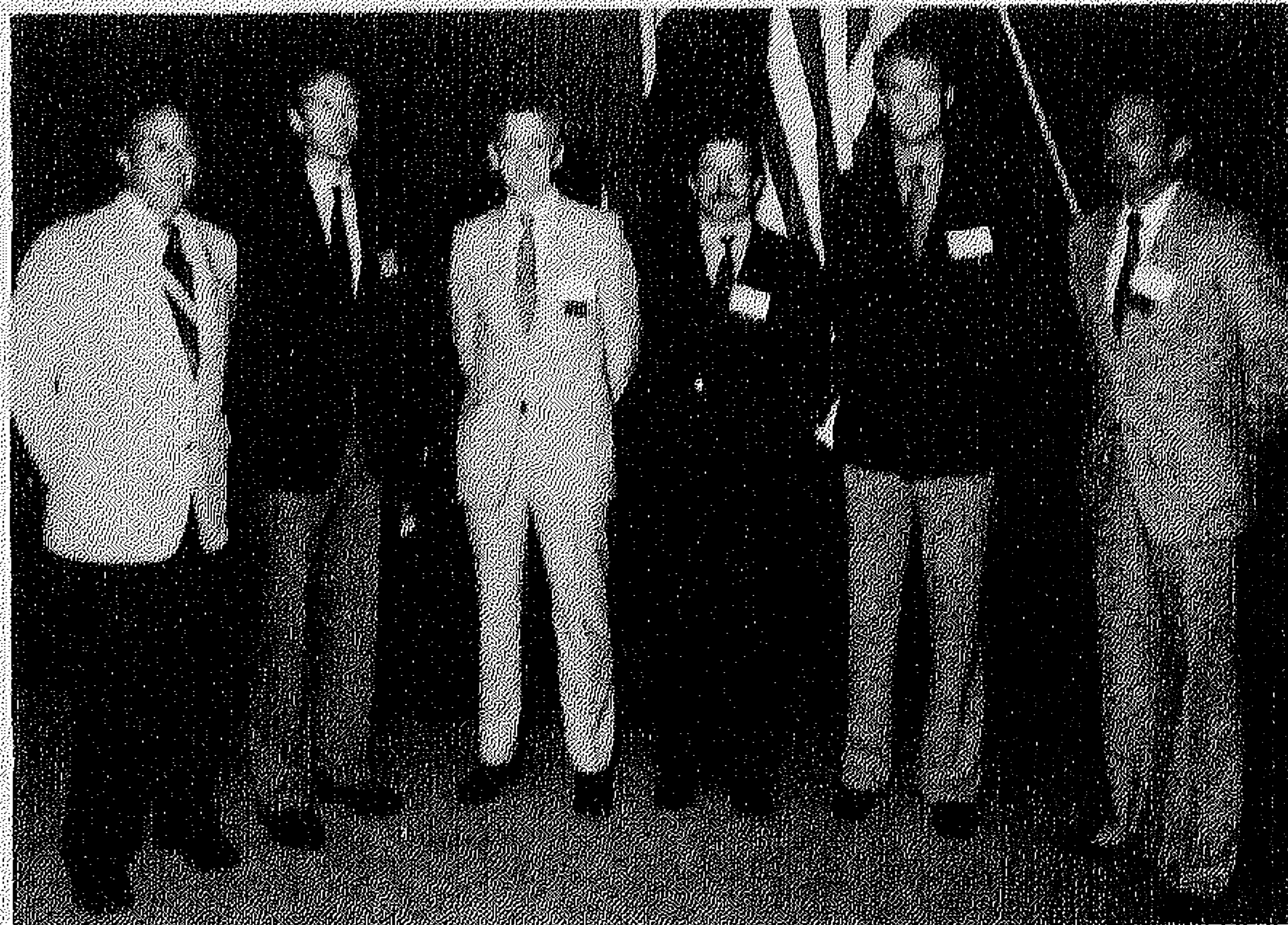
Gedurende drie dagen, van 18 t/m 20 mei jl. werd in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het eerste internationale wetenschappelijk congres van specialisten in de kaakchirurgie en de orthodontie gehouden.

Het congres, georganiseerd door de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten en Kaakchirurgie, de Nederlandse Vereniging voor Dento-maxillaire Orthopaëdie en the American Association of Oral and Maxillofacial Surgeons, had ten doel ervaringen uit te wisselen en de kennis te verdiepen bij het in teamver-

band behandelen van patiënten met aangeboren of verkregen maxillo-faciale afwijkingen.

Opening

Na een informele en gezellige borrel op zondagavond, opende maandagmorgen mevrouw *Veder-Smit*, demissionair staatssecretaris

(v.l.n.r.) De leden van het wetenschappelijk comité: V.J. Matukas, J. Hovinga, R.B. MacIntosh, W. van Herk, R.M. Mulié en J. Semmelink

De leukste oppas voor uw kleinste patiëntjes

- * Bij u is het voortaan rustig in de wachtkamer, want uw kleinste patiëntjes kijken geboeid naar de tekenfilms van Disney Kinder TV.
- * Het Disney All-inn pakket bestaat o.a. uit een volautomatische video-unit met tekenfilmfragmenten, een vrolijke display met 4 kinderkrakjes en een all-risk verzekering tegen diefstal en beschadiging.
- * Of u nu koopt of huurt, Videotronic levert altijd service op maat! Voor meer informatie kunt u altijd vrijblijvend contact met ons opnemen.

**Videotronic
Benelux bv**

Larenweg 52, 5234 KA 's-Hertogenbosch,
Tef. +31(0)73 - 411266, Fax +31(0)73 - 410823

vakbeurs

Vtt '95

**voor tandheelkunde,
tandtechniek &
mondhygiëne**

19-21 oktober 1995 U Jaarbeurs Utrecht

Vtt '95

De nationale vakbeurs voor tandheelkunde, tandtechniek en mondhygiëne, gedragen door, en bestemd voor de gehele branche.

Van 19-21 oktober 1995 is Utrecht weer de dentale hoofdstad van Nederland.

Vtt '95 is de ideale plaats voor exposanten en bezoekers om elkaar te ontmoeten in een professionele beursentourage.

De beursbezoeker kan zich op de hoogte stellen van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van behandelmethodieken, materialen, instrumenten, dienstverlening en de laatste stand van zaken op hun vakgebied.

Vtt '95 komt tot stand in nauwe samenwerking met:

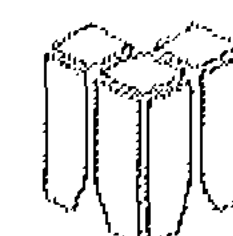
 INDENT

 VPM

Four Handed

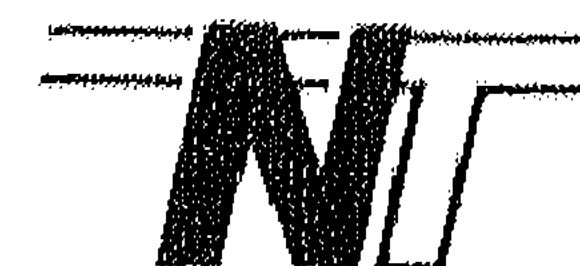
 VGT

 Vereniging van
Laboratoriumhoudende
Tandtechnici

 NVM

 NMT

NEDELANDSE TANDTECHNIECH
GeneesCockup

 NT

Organisatie:

ESC

Events Services Centre B.V.

Reservering standruimte en verdere inlichtingen:

ESC, Postbus 2139, 2800 BG Gouda

Telefoon: 01820 - 38166, Fax: 01820 -36867

leven gehandhaafd. In dit kader is het van belang te stellen dat de financiering van de specialistenopleiding in Nederland enige jaren geleden door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is overgeheveld naar het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Dit ministerie bepaalt nu ook het aantal opleidingsplaatsen voor orthodontisten en baseert daarop de middelen die het voor deze opleiding beschikbaar stelt. Dit heeft tot een verdere inperking geleid. Voor ACTA zowel als voor Nijmegen financiert VWS nu slechts 9 opleidingsplaatsen en daarmee wordt de opleidingscapaciteit niet volledig benut. Dit heeft onder andere tot gevolg dat Nederlandse tandartsen in het buitenland een opleiding tot orthodontist gaan volgen, waarvan de kwaliteit niet wordt gecontroleerd.

Differentiatie

Enige jaren terug was er een sterke groei binnen de NMT die streefde

naar een differentiatie in tandheelkundige praktijkvoering. Het valt buiten het bestek van dit overzicht om op de voor- en nadelen van differentiatie in te gaan. Volstaan wordt met een enkele opmerking over differentiatie op terreinen met een erkend specialisme. Specialismen zijn totstandgekomen op grond van een behoefte aan indicatiestellingen op een deelgebied van de tandheelkunde waarvoor een langdurige en intensieve theoretische en praktische opleiding is vereist. Uiteraard zijn er binnen deze deelgebieden eenvoudige behandelingen die zeer wel door de tandartsalgemeen practicus kunnen worden uitgevoerd.

Het zou onjuist zijn hem de bevoegdheid daartoe te ontnemen of een soort half specialisme in te voeren dat tussen hem en de erkende goed opgeleide specialist in staat. Wanneer een tandarts zich niet bekwaam beschouwt dergelijke behandelingen uit te voeren, dan heeft hij de mogelijkheid tot verwijzing naar een spe-

cialist. Zo men al van mening is dat er daarvoor te weinig specialisten zijn, dan dient vergroting van hun aantal te worden nagestreefd en niet een tussenoplossing te worden gezocht die met vermindering van de kwaliteit van de zorgverlening gepaard zal gaan. ■

Literatuur

1. M. de Boer, Justus Antoni Wilhelm van Loon, dr. Med, HC, DDS (1876-1940). Zijn verdiensten als lector in de Orthodontie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht (1911-1940). Ned. Tijdschr. Tandheelkd 100, 75-81, 1993.
2. H. Boersma en F.P.G.M. van der Linden. De specialistenopleiding Orthodontie. Ned. Tijdschr. Tandheelkd 97, 247-249, 1990.
3. F. van Dop en R.F. van Hoof. Het specialisme Mondziekten en Kaakchirurgie en de opleiding tot tandarts-kaakchirurg. Ned. Tijdschr. Tandheelkd 91, 242-247, 1984.
4. H.S. Duterloo. De opleiding tot orthodontist. Ned. Tijdschr. Tandheelkd 91, 421-423, 1984.
5. F.P.G.M. van der Linden, J.A. Canut, L. Dermout e.a.: Three years postgraduate programme in Orthodontics: The final report of the Erasmus project. Ned. Tijdschr. Tandheelkd 99, 253-258, 1992.
6. N.A. Meijer. De echo van Angle. Ned. Tijdschr. Tandheelkd. 100, 135-138, 1993.
7. I. van der Waal. Mondziekten en Kaakchirurgie. Tussen verleden en toekomst. Ned. Tijdschr. Tandheelkd. 100, 162-164, 1993.

Orthodontie is een onderwerp dat in het NT rijwel vanaf het

begin aandacht heeft gekregen. Het is een onderwerp dat zowel bij de algemeen practicus als de specialist de gemoederen regelmatig doet verhitten!

Orthodontie

In 1946 is er een aankondiging voor de oprichtingsvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Orthodontische Studie (NVOS) op 4 en 5 oktober van dat jaar. Bij een verslag hierna meldt men dat er 135 aanwezigen waren, en zich reeds 190 hadden aangegeven. In 1949 meldt de secretaris van de Rotterdamse Tandartsen Vereniging dat een studietoelichting voor orthodontie wordt ingesteld die de koppeling van schooltandverzorging en systematische controle op orthodontische afwijkingen en zonnodige verwijzingen tot doel heeft. Tevens begint men hiermee statistische gegevens te verzamelen. Aardig is de publikatie van collegae Ch.F.C. Nord en H.J.M. Bennen. Zij beschrijven een uiterst geavanceerde inrichting van de orthodontische praktijk ten behoeve van de efficiëntie. Hoewel in onze ogen ouderwets klinkend, was het in die tijd revolutionair!

In 1950 organiseerde de NVOS een cursus over de Johnson Twin Wire Mechanisms door dr. Clare K. Madden. Waarschijnlijk één van de eerste cur-

sussen met vaste apparatuur in ons land. Ik proef uit het verslag (Booy) al enigszins de sfeer die met name de studieweken van de NVOS nog steeds kenmerken.

Erkend specialisme

1953 is een heel belangrijk jaar voor de orthodontie in Nederland. In dat jaar wordt het specialisme door de NMT erkend. Professor Bijlstra licht het een en ander toe in het NT, waarbij duidelijk wordt dat niet de specialisten die regeling primair wensten, maar de Maatschappij zelf. Daarbij was vooral ook een argument dat er zowel voor patiënt, tandarts en specialist duidelijkheid diende te komen. Niet is bedoeld de bevoegdheden van de algemeen practicus te beperken, wel is het de bedoeling dat zich specialist noemende collegae zich nog uitsluitend toeleggen op de orthodontie. Na de overgangsregeling moeten specialisten ook aan bepaalde opleidingseisen voldoen. In februari 1954 zijn dan 15 collegae als orthodontisch specialist in het register ingeschreven, waaronder namen die

G.A. Elema

ons nog nu bekend zijn. In augustus 1957 een verslag van een post graduate cursus in de orthodontie. Professor Scheffer uit Utrecht kondigt met trots 'de eerste post graduate cursus van Nederland' aan. Men was buitengewoon enthousiast. De cursus wordt dan ook wegens overweldigende belangstelling herhaald. In het verslag van de tweede cursus wordt verzucht hoe jammer het is dat niet ook op andere gebieden van de tandheelkunde dergelijke cursussen worden gegeven. Dan opnieuw een cursus, in 1959 in Groningen, uitsluitend voor algemeen practici. Opnieuw de verzuchting: waarom niet ook dergelijke cursussen op de andere vakgebieden? In 1962 volgt een verslag van het congres van de European Orthodontic Society in Groningen, een groot succes.

Eisen verscherpt

In 1963 worden de eisen voor het specialisme verscherpt. De opleidingsduur wordt nu minimaal drie jaar. Het jaar daarop wordt de subfaculteit in Nijmegen geopend. Professor Van der